Kulturutskottets betänkande

1980/81:18

med anledning av motion om användningen av alkoholfritt nattvardsvin

Utskottet behandlar i detta betänkande motion 1979/80:369 om alkoholfritt nattvardsvin.

Utskottet har berett konstitutionsutskottet tillfälle att yttra sig över motionen. Med anledning härav har detta utskott avgivit yttrandet KU 1980/81:1 y (se Bilaga).

Motionen

I motion 1979/80:369 av Margareta Andrén (fp) och Olle Grahn (fp) yrkas att riksdagen hos regeringen begär en lagändring i elfte kapitlet i 1686 års kyrkolag så att kyrkoråd får möjlighet att besluta om användande av alkoholfritt vin vid nattvardsfirande.

I motionen hänvisas förutom till elfte kapitlet i 1686 års kyrkolag till ett utslag av regeringsrätten (1961:44). Motionärerna uttalar att detta utslag innebär att det vid nattvardsfirande i svenska kyrkan inte får användas annat vin än alkoholhaltigt. Trots den gamla men alltjämt gällande lagbestämmelsen används emellertid alkoholfritt nattvardsvin i vissa kyrkor och vid sjukbesök. Biskopsmötet har också godkänt användningen av alkoholfritt vin som nattvardsvin. Motionärerna framhåller både att många tidigare alkoholmissbrukare kan få återfall om alkoholhaltigt vin används vid nattvardsfirande och att många människor av principiella skäl inte deltar i nattvardsfirande där alkoholhaltigt vin används. En lagändring bör därför komma till stånd och utformas så att den ger kyrkoråden möjlighet att besluta om alkoholfritt nattvardsvin.

Tidigare riksdagsbehandling

Vid 1976/77 års riksmöte behandlades en av Eva Åsbrink (s) väckt motion om användningen av alkoholfri druvsaft som alternativt nattvardselement. Den avstyrktes av kulturutskottet i betänkande 1976/77:6 med hänvisning till att riksdagen under då pågående överläggningar mellan företrädare för staten och svenska kyrkan angående förhållandet mellan stat och kyrka inte borde ta något initiativ i en fråga av denna art. Riksdagen avslog motionen.

Även vid 1978/79 års riksmöte behandlade utskottet en motion om användningen av alkoholfri dryck vid nattvardsgång. Motionen var väckt av

Gunnel Jonäng (c) och innehöll ett yrkande om att riksdagen borde uttala sig för användning av alkoholfri druvsaft som alternativ vid nattvardsgång. Motionen behandlades av utskottet i betänkande KrU 1978/79:1. Den avstyrktes med hänvisning till att riksdagen under då pågående överväganden i stat–kyrka-frågan inte borde ta något initiativ i en fråga av den art som tagits upp i motionen. Riksdagen avslog motionen.

Biskopsmötet

Frågan om användande av alkoholfritt vin vid nattvardsfirande har behandlats av biskopsmötet i januari 1978. Enligt meddelande nr 49 har biskopsmötet beslutat rekommendera följande alternativ till nattvardsvin:

1. Alkoholhaltigt vin varvid bör uppmärksammas möjligheten till vin med låg alkoholhalt.
2. Vin blandat med vatten.
3. Nattvardsvin, ej alkoholhaltig dryck, "dryck som kommer från vinträd".

Mötet har vidare rekommenderat att kyrkoherden fattar beslut om vilket alternativ av vin som skall användas sedan han hört församlingens kyrkoråd och övriga präster samt om nödvändigt efter överläggning med biskopen.

Konstitutionsutskottets yttrande

Konstitutionsutskottet har inte ansett sig böra i sak ta ställning till den i motion 369 upptagna frågan. Utskottet har därför begränsat sitt yttrande till att avse några frågeställningar av i huvudsak lagstiftningsteknisk eller eljest formell karaktär. Konstitutionsutskottet har bl. a. uttalat att frågan om beslutsbefogenheten beträffande nattvardsvinets beskaffenhet berör sakramentsförvaltningen och därmed kan ha betydelse för gränsdragningen mellan pastors och kyrkorådets ansvarsområden. Skall kyrkorådet tilläggas befogenhet att besluta i den angivna frågan bör detta därför göras genom lagbestämmelse som är beslutad i den ordning som gäller för kyrkolag. Utskottet har också som sin uppfattning framhållit att den omständigheten att överläggningar fortfarande pågår i stat–kyrka-problematiken inte bör hindra att den i motionen upptagna frågan prövas och avgörs separat.

Utskottet

Som framgår av det föregående har riksdagen under senare år vid två tillfällen behandlat frågan om användningen av alkoholfritt nattvardsvin men därvid med hänvisning till det rådande läget i stat–kyrka-frågan avstyrkt framförda motionsyrkanden. I den motion som utskottet nu behandlar yrkas på en lagstiftning som dels fastställer att alkoholfritt vin får användas vid

nattvardsfirande, dels tillägger kyrkoråden befogenhet att besluta i frågan.

Utskottet har förståelse för vad motionärerna anfört som skäl till att alkoholfritt vin skall kunna få användas vid nattvardsfirande. I denna fråga har biskopsmötet gjort det uttalande som redovisats i det föregående och som innebär att även en icke alkoholhaltig "dryck som kommer från vinträd" rekommenderas som alternativ nattvardsdryck. Biskopsmötets uttalande gjordes i januari 1978 men det förefaller sannolikt att det först efter hand får avsedd effekt.

Som ett andra led i sin rekommendation har biskopsmötet uttalat att vederbörande kyrkoherde bör fatta beslut om vilket alternativ av vin som skall användas "sedan han hört församlingens kyrkoråd och övriga präster". Beslutet anses alltså ligga inom kyrkoherdens ansvarsområde, men det bör inte fattas utan samråd med kyrkorådet.

Den fråga som motionärerna aktualiserar bör i första hand betraktas som en inomkyrklig angelägenhet. Utskottet utgår ifrån att biskopsmötets rekommendation skall leda till att det problem som motionärerna tagit upp bringas till en lösning. Utskottet räknar med att utvecklingen skall gå i den riktningen och anser därför att det inte nu finns anledning att riksdagen tar initiativ till en lagstiftning med den innebörd som angivits i motionen. Utskottet avstyrker därför denna. I den mån utvecklingen blir en annan än den utskottet angivit som sannolik kan en eventuellt förnyad bedömning av frågan om lagstiftning komma att ge ett annat resultat.

Under åberopande av det anförda hemställer utskottet

att riksdagen avslår motion 1979/80:369.

Stockholm den 2 december 1980

På kulturutskottets vägnar
GEORG ANDERSSON

Närvarande vid ärendets slutbehandling: Georg Andersson (s), Karl-Eric Norrby (c), Åke Green (s), Ingrid Diesen (m), Lars-Ingvar Sörenson (s), Hans Alsén (s), Lars Ahlmark (m), Catarina Rönnung (s), Anna Eliasson (c), Kerstin Andersson i Kumla (s), Bertil Hansson (fp), Elisabeth Fleetwood (m), Ing-Marie Hansson (s), Stina Eliasson (c) och Per Arne Aglert (fp).

Särskilt yttrande

Hans Alsén (s) anför:

Mot bakgrund av att frågan om alkoholfritt nattvardsvin i första hand bedöms vara en inomkyrklig angelägenhet har jag avstått från att biträda

motionsyrkandet, som jag i princip sympatiserar med.

För övrigt anser jag, utifrån nykterhetspolitisk synpunkt och med beaktande av individens möjlighet till fritt val, att svenska kyrkan alltid bör tillhandahålla såväl alkoholhaltigt som alkoholfritt nattvardsvin.

Bilaga

Konstitutionsutskottets yttrande

1980/81:1 y

över motion 1979/80:369 om användande av alkoholfritt nattvardsvin

Till kulturutskottet

Kulturutskottet har den 9 oktober 1980 beslutat bereda konstitutionsutskottet tillfälle att yttra sig över motionen 1979/80:369 av Margareta Andrén (fp) och Olle Grahn (fp). I motionen hemställs att riksdagen hos regeringen begär en lagändring i 11 kapitlet i 1686 års kyrkolag så att kyrkoråd får möjlighet att besluta om användande av alkoholfritt vin vid nattvardsfirande.

Konstitutionsutskottet anser sig inte böra i sak ta ställning till den i motion 1979/80:369 upptagna frågan. Utskottet begränsar sitt yttrande till att avse några frågeställningar av i huvudsak lagstiftningsteknisk eller eljest formell karaktär.

Av ett utslag av regeringsrätten (regeringsrättens årsbok 1961 s. 130) framgår att kyrkoråd inte äger befogenhet att besluta om användning av alkoholfritt nattvardsvin.

Biskopsmötet har i januari 1978 beslutat en rekommendation i fråga om nattvardsvin. Enligt rekommendationen kan alkoholfritt vin begagnas vid nattvardsfirande. Rekommendationen utgår uppenbarligen från att det inte föreligger något hinder häremot i gällande kyrkolag.

De grundläggande bestämmelserna om kyrkoråd finns i lagen (1961:436) om församlingsstyrelse. Denna lag är kommunallag och inte kyrkolag. I lagen förutsätts i 43 § andra stycket att kyrkorådet har uppgifter som anges i särskilda författningar.

Frågan om beslutsbefogenheten beträffande nattvardsvinets beskaffenhet berör sakramentsförvaltningen. Den kan därmed ha betydelse för gränsdragningen mellan pastors och kyrkorådets ansvarsområden. Skall kyrkorådet tilläggas befogenhet att besluta i den angivna frågan, bör detta därför göras genom lagbestämmelse, som är beslutad i den ordning som gäller för kyrkolag. Församlingsstyrelselagen bör enligt utskottets mening behålla sin karaktär av ren kommunallag. Bestämmelser av kyrkolagskaraktär bör därför inte intas i församlingsstyrelselagen. Sådana bestämmelser bör i stället få sin plats i speciallagar, som antas i den ordning som är stadgad för kyrkolag. Detta har tillämpats t. ex. när kyrkorådet fick befogenhet att besluta om upplåtande av kyrkorum för annat än gudstjänstbruk. Bestämmelser härom finns i den särskilda lag (1963:501) om upplåtande av kyrkorum i vissa fall som antogs i den angivna ordningen.

Slutligen vill utskottet uttala att det förhållandet att överväganden

fortfarande pågår i stat–kyrka-problematiken inte bör hindra att den i motionen upptagna frågan prövas och avgörs separat.

Stockholm den 6 november 1980

På konstitutionsutskottets vägnar
BERTIL FISKESJÖ

Närvarande: Bertil Fiskesjö (c), Hilding Johansson (s), Anders Björck (m)*, Olle Svensson (s), Per Unckel (m), Yngve Nyquist (s), Wivi-Anne Cederqvist (s), Kurt Ove Johansson (s), Bengt Kindbom (c), Kerstin Nilsson (s), Britta Hammarbacken (c)*, Sture Thun (s)*, Allan Ekström (m) och Kerstin Sandborg (fp)*.

* Ej närvarande vid justeringen.